

Чемоніна Л. В.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри початкової освіти

(Бердянський державний педагогічний університет), Україна

РОЛЬ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ У ФОРМУВАННІ МОВНО-МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Питання впровадження педагогічних технологій у процес навчання школярів є актуальним у сучасній психолого-педагогічній і лінгводидактичній науці. Одним із основних завдань, які потребують розв'язання, є вибір ефективних і оптимальних методів навчання мови учнів початкової школи. Ми згодні з думкою вчених (М. Вашуленко, О. Савченко, Г. Селевко та ін.), які вважають, що таким методом є дидактична гра. Означена позиція науковців виправдана, оскільки психологами доведено, що саме гра є одним із провідних видів діяльності дітей цієї вікової категорії [7, 20, 26, 105].

Підходи до визначення дефініції «гра» у науці є досить різноманітними. Цей вид діяльності не залишили поза увагою вітчизняні психологи, як-от: Л. Виготський, Д. Ельконін Г. Костюк, О. Леонт'єв, С. Рубінштейн та ін. Гра, на їх думку, являє собою одну з основних форм активної діяльності дитини і задоволення її біологічні потреби, а саме: проявити себе як особистість, з'ясувати власні можливості у процесі спільної діяльності з однолітками, реалізувати бажання стати лідером, відпочити тощо [3; 4; 6].

Досягнення в галузі дитячої психології змінили уявлення про значення гри у процесі навчання. Аналіз педагогічної літератури свідчить, що пошуками шляхів застосування цього методу в навчальному процесі займалися педагоги, результати досліджень яких є стрижнем сучасної педагогічної науки.

Так, у своїх працях К. Ушинський указував на те, що для учня гра є цікавою, оскільки вона «...почасти є його власним створенням» [9]. Отже, можемо стверджувати, що цей вид діяльності дозволяє сформувати в дитини самостійність і сприяє розвитку її творчості. Не можна не погодитись і з позицією В. Сухомлинського, який зазначав, що без гри «...немає і не може бути повноцінного розумового розвитку» [8].

Визначальною для нас є інтерпретація дефініції «гра», подана в «Українському педагогічному словнику» С. Гончаренком, який стверджує, що ігрова діяльність – різновид активної діяльності людини (дитини), у процесі якої відбувається оволодіння суспільними функціями, відносинами та рідною мовою як засобом спілкування [1, с. 139].

Важливу роль у формуванні компетентностей молодшого школяра, у тому числі й мовно-мовленневої, відіграє дидактична гра. Нам імпонує трактування цієї дефініції, подане М. Пентилюк, яка визначає дидактичну гру як гру, ігрову ситуацію, що використовується у навчально-виховному процесі з метою розвитку інтелекту, пізнавальної активності, творчого мислення школярів, спонукає їх до самостійного пошуку наукової інформації [7, с. 39]. Не можна не погодитись із дослідницею, що

подібні ігри інтенсифікують формування загальнонавчальних знань, умінь і навичок, розвивають спостережливості, увагу пам'ять, мислення сенсорні орієнтації дітей, реалізують вимоги розвивального навчання (формуєть навички спостережливості й аналізу мовних явищ). Основна відмінність дидактичної гри від гри взагалі полягає в тому, що вона володіє суттєвою ознакою – чітко поставленою метою навчання і відповідним їй педагогічним результатом, які можуть бути обґрунтовані, виділені в явному вигляді й характеризуються навчально-пізнавальною спрямованістю [2; 7].

На думку вітчизняних учених (Т. Байбара, В. Бондар, М. Вашуленко, І. Гудзик, О. Савченко, О. Хорошковська та ін.), застосування дидактичних ігор є ефективним засобом мотивації навчання, підготовки учнів до вивчення нового матеріалу. Отже, на уроках мови в 1-4 класах гра має використовуватись як метод, що забезпечує наступність між дошкільною і початковою ланками системи освіти, створює атмосферу психологічного комфорту, сприяє розвитку особистісних якостей дитини та її творчої уяви.

Не викликає сумнів той факт, що ігрові прийоми і ситуації, які використовуються на уроках мови в початковій школі, стимулюють дітей до навчальної діяльності і, водночас, спонукають педагогів і методистів шукати нові форми організації навчального процесу. Учені-лінгводидакти (М. Вашуленко, І. Козак, Н. Лазаренко, М. Пентиліук та ін.) стверджують, що однією з таких форм є нестандартні уроки, а саме уроки-ігри, які найчастіше проводять в початковій школі. Ми згодні з науковцями, що заняття, в основі яких лежить гра, характеризуються високим ступенем активності учнів, сприяють їхньому мовленнєвому розвитку [5].

Отже, використання дидактичної гри як засобу формування мовно-мовленнєвої компетентності молодших школярів дозволяє в доступній формі розкрити учням суть мовних явищ, забезпечує їхній мовленнєвий розвиток, створює атмосферу співробітництва на уроці, за якої і педагог, і дитина виступають суб'єктами навчального процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
2. Енциклопедія освіти / [гол. ред. В. Г. Кремень]. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040с.
3. Костюк Г. С. Избранные психологические труды / Г. С. Костюк. – М.: Педагогика, 1988. – 304 с.
4. Леонтьев А. Н. Избранные педагогические произведения : в 2-х т. // А. Н. Леонтьев. – М. : Педагогика, 1983. – Т. 2. – 320 с.
5. Методика навчання української мови в початковій школі : навч. посіб. / [кол. авторів за наук. ред. М. С. Вашуленка]. – К. : Літера, 2010. – 364 с.
6. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии : в 2-х т. / С. Л. Рубинштейн. – М. : Педагогика, 1989. – Т. 2. – 1989. – 485 с., ил.
7. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посіб. / [кол. авторів за ред. М. Пентиліук]. – К. : Ленвіт, 2003. – 149 с.
8. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. / В. О. Сухомлинський. – К. : Радянська школа, 1977. – Т. 3. – 1977. – 670 с.
9. Ушинський К. Д. Вибрані пед. твори : в 2 т. – К. : Рад. школа, 1983. – Т. 2. – 1983. – 358 с.